

PEARLS OF ARMENIAN HERITAGE

ԵՋՆԻԿ ԿՈՂՄԱՅԻ (ՇՈՒՐՋ 400 - 470)

Եզնիկ, դասընկեր Յովսէփի, Ղեւոնդի եւ Կորիւնի, Սբ. Սահակի եւ Մեսրոպ Մաշտոցի կորովի եւ ուշիմ աշակերտներէն է, հմուտ պարսկերէն, ասորերէն, յունարէն, հաւանաբար նաեւ եբրայեցերէն լեզուներուն:

428 կամ 429 թուականին Յովսէփի հետ կը ղրկուի Եդեսիա՝ ասոր հեղինակներու գործերը հայերէնի թարգմանելու համար: Եդեսիայէն կ'անցնի Կոստանդնուպոլիս, հաւանաբար շուրջ 431/32-ին, ուր իրեն կը միանան Ղեւոնդ եւ Կորիւն: Աստուածաշունչին ընտիր օրինակներ ձեռք բերելու համար եկած էին կայսրութեան նոր մայրաքաղաքը, որոնց նորակառոյց յիսուն եկեղեցիներուն համար Կոստանդիանոս կայսրը յանձնարարած էր Պաղեստինեան Կեսարիոյ Եսեփոս եպիսկոպոսապետին պատրաստել ընտիր օրինակներ Սուրբ Գիրքերուն՝ շուրջ հարիւր տարիներ առաջ: Նիկիոյ, Պոլսոյ եւ Եփեսոսի տիեզերական ժողովներուն Գործքերը եւ կանոնները, ինչպէս նաեւ հոգեւոր գրականութեան ընտիր քարոզներու եւ մեկնութիւններու բնագիրներ հաւաքելով՝ Եզնիկ իր դասընկերներով կը վերադառնայ Յայաստան, եւ Սահակ Պարթեւ Կաթողիկոսին հետ կը վերանային մինչեւ այդ կատարուած թարգմանութիւնները ընտրելագոյն բնագիրներուն օգնութեամբ:

Եզնիկի անունով մեզի հասած է գրքոյկ մը, ուր ան կը հերքէ քրիստոնէութեան հակառակ կրօնական տեսութիւնները եւ քրիստոնէութենէն ծագած աղանդներ, որոնց համար այս գրքոյկը կոչուած է “Եղծ աղանդոց” կամ “Ընդդէմ աղանդոց”: Յեղինակը կ'օգտուի մինչեւ իր օրերը անուանի ջանատագովներու հրատարակած նոյնանման պարունակութեամբ գիրքերէ, ինչպէս Բարսեղ Կեսարացիէ, Յիպպոլիտոսէ, մանաւանդ Եպիփան Կիպրացիէն եւ Մեթոտիոս Ոլիմպացիէն երբեմն էջերով ասոնց գործերէն մէջբերելով: Եզնիկ, սակայն, այս փաստարկները կ'ամբողջացնէ փորձառական կեանքէն առնուած դէպքերով, ժողովրդական առածներով, խօսքերով, ակնարկելով նաեւ սնապաշտ հեթանոսական սովորութիւններու. ասոր համար թանկագին տեղեկութիւններ են ազգագրական տեսակէտէ եւ գործին կու տան ծրագրի միութիւն եւ կանոնաւոր յօրինուածք:

“Եղծ աղանդոց” գիրքով կը յայտնուի Եզնիկի պայծառ ըմբռնումը իր ատենուան եկեղեցական վարդապետներուն տեսակէտներուն եւ անոնց գաղափարները յստակօրէն, կորովով եւ աշխոյժ տրամաբանութեամբ ներկայացնելու իր կարողութիւնը: Գիրքին ոսկեղէն լեզուն կը ցոլացնէ Եզնիկի ճաշակը եւ մեր Յինգերորդ դարու հայերէնին ամէնէն շքեղ եւ կատարեալ յիշատակարանն է: Կը ձգտի փոփոխութեան, շարժումի, լեզուին մէջ կեանք դնելու եւ նախադասութիւններուն տալու վարպետ յօրինուածք, տալով անոնց պարզէն սկսեալ մինչեւ բազմիմաստը, առանց իմաստի յստակութեան տուժել տալու:

Անոր ստեղծած լեզուն ունի կեանքի լիութիւն, պերճութիւն եւ յորդազեղ պաճուճանք, ներկայանալով հայերէնի ամէնէն մաքուր, ազնիւ, եւ գեղեցիկ արտայայտութեամբ՝ վայել մեծ ազգի մը հոգիին:

(Քաղուած Յ. Կիրեղ Վրդ. Քիպարեանի “Պատմութիւն Յայ Գրականութեան” հատորէն)